

**LOOPJONGEN
VAN HET NIEUWS**

JOHAN ROBESIN

**LOOPJONGEN
VAN HET NIEUWS**

© 2022 Johan Robesin / Uitgeverij U2pi

Titel: Loopjongen van het nieuws

Auteur: Johan Robesin

Ontwerp omslag: Marijke Robesin

Tekstverwerking/opmaak : Marijke Robesin

Foto auteur achterzijde: Foto Wentzler, Terneuzen

Uitgeverij U2pi, Den Haag, www.uitgeverij2pi.nl

Druk: JouwBoekdrukkerij.nl

ISBN 978 94 9329 936 8

NUR 320

*“Ik blijf geloven dat als je de wereld wilt veranderen,
de journalistiek een directer korte-termijnwapen is.”*

Tom Stoppard
Tsjechisch-Brits toneelschrijver

WOORD VOORAF

Begin april 1965 kwam ik als aankomend journalist in een episode te staan van ingrijpende culturele en sociale veranderingen.

Naast waardering is er ook kritiek op de zestiger jaren. Maar het valt niet te ontkennen dat toen het fundament werd gelegd voor meer vrijheid en democratisering.

Leidende figuren binnen de politiek, maatschappelijke en kerkelijke organisaties werden op vaak niet mis te verstane wijze gedwongen tot het inzicht, dat het roer om moest.

De wereld van journalistiek en communicatie, bekneld in een ijzeren greep van de gezags-elite, maakte een hevige worsteling door om onder dit juk vandaan te komen. Eerlijk gezegd had ik er eerst geen notie van.

Maar toen ik om me heen en bij mezelf als geprogrammeerde loopjongen van het nieuws duidelijke signalen bespeurde van een zekere rebellie tegen de geldende normen en waarden in dit vakgebied, stond ook voor mij het spel op de wagen.

VOOR ZOETE KOEK

Tot diep in de jaren vijftig liet de journalistieke cultuur zich nog gemakkelijk op schoot tillen hoewel er na de Tweede Wereldoorlog zich reeds tekenen van verandering voordeden. De grote volgzaamheid en keurige manier van berichten verslaptte enigszins.

Toch bleven de meeste journalisten nog met een beheerste en afstandelijke stijl aan de leiband lopen van de gevestigde orde die de krant op de eerste plaats zag als een middel om 'het goede en beschaafde' in de samenleving als voorbeeld te stellen. De journalist had zich, of hij wilde of niet, te houden aan een afstandelijke, beheerste en bovenal kritiekloze manier van schrijven. Met oog voor de belangen van volk en vaderland.

Kranten werden door de machthebbers in de politiek opgeroepen om als huisvriend en opvoeder de eenheid te bewaren. Met een uitbundige liefde voor het vorstenhuis. Objectieve berichtgeving over affaires als Greet Hofmans was ongewenst.

Rijksvoorlichters deden er alles aan om zaken mooier of rustiger voor te stellen dan ze in werkelijkheid waren. Diverse keren heb ik hun barse manier van optreden meegemaakt, waarbij zij als het ware dicteerden wat er wel of niet in de krant mocht of dreigden de hoofdredacteur aan te spreken als je niet deed wat zij verlangden.

Pas in de zestiger jaren werden de standpunten van het autoritaire gezag niet langer voor zoete koek aangenomen. Opeens werden tekortkomingen, taboes en mis-

standen aan de kaak gesteld. Wat natuurlijk leidde tot de heftigste botsingen. Niettemin maakte het opgelegde gevoel van vrijheid in verantwoordelijkheid gaandeweg plaats voor rebellie. De journalist ontpopte zich als een onbevreesde waarheidsvinder en dwong zijn leidinggevenden tot nieuw beleid.

Ook kranten die in de hoogtijdagen van de verzuiling sterke banden hadden met één of meerdere politieke partijen, begonnen de gebeurtenissen met een afgenomen vertrouwen in gevestigde instituties en de daar gecultiveerde normen en waarden af te rekenen.

Ze maakten de keuze voor een nieuw referentiekader door tekortkomingen en taboes in de samenleving aan de kaak te stellen.

Overheid, religie, vakbonden en bedrijfsleven, kortom het establishment, was niet langer het troetelkindje van de journalistiek. In plaats van dit prettig op te poetsen, alsof er niets aan de hand was, trad de journalist op als waarheidsinformant met als doel de maatschappij langzaam bewuster en kritischer te maken over het denken en handelen van het machtscentrum.

De media had daarmee een onthullende, emanciperende en aanjagende werking in de vele culturele veranderingen. Daarnaast kreeg de krant in de zestiger jaren een meer marktgericht karakter.

In plaats van wat de hoofdredactie van het nieuws vond, werd er voortaan meer gekeken naar wat de lezers (de markt) vonden. Het nieuws kreeg in deze periode ook een persoonlijker en meer regionaal karakter. Opmaak,

stijl, lettertype en illustratie werden daarbij steeds prominenter. De saaie, langgerekte kolommen verdwenen.

En bij dit alles stond de krant voor de niet geringe opgave om de concurrentie aan te gaan met de opkomende televisie. De tijdgeest van de jaren zestig kleurde de media in felle tinten.

NIEUWE NORMEN

In de zestiger jaren maakte de journalistiek een ontwikkeling door, waarbij het objectiviteitsideaal alle aandacht kreeg. Er was een duidelijke behoefte ontstaan aan nieuwe normen en tekstuele routines, toegespitst op een feitelijke weergave van nieuwsgebeurtenissen. Een manier van journalistiek bedrijven kortom, die volledig verschilde van de traditionele journalistieke praktijk.

De redacteur die vanachter zijn bureau ingekomen informatie verwerkte en op basis daarvan de wereld beschouwde, werd ingeruild voor een actieve verslaggever die ter plaatse het nieuws onderzoekt, betrokkenen interviewt en daar op een objectieve wijze verslag van doet. Einde van het 'standaardverhaal'. Niet dat er meteen ook sprake was van uniformiteit. Die had het 'oude model' ook niet. Het terugdringen van vormverschillen door ideologische, culturele en niet op de laatste plaats commerciële uitgangspunten, verliep langs de weg van geleidelijkheid. Met vallen en opstaan.

Vrijwel overal kwam het reportageconcept centraal te staan. Een manier van verslaggeving die probeert het publiek de gebeurtenis en ervaring die daarbij hoort, indirect te laten herbeleven. De verslaggever moest ter plaatse zijn en niet vanachter zijn bureau getuige zijn van de gebeurtenis. Op locatie onderzoek doen en betrokkenen persoonlijk spreken.

Tegelijkertijd vond deze methode haar wortels in een beeldrijke, literaire schrijfrant. Minpunt was wel dat

enige kleuring door de persoonlijke impressie niet viel uit te sluiten. In de praktijk gaf dit onvermijdelijk aanleiding tot concurrerende opvattingen, zowel bij pers als omroep. Een heel groot pluspunt was echter dat de journalistiek overeenkomstig de vele veranderingen in de samenleving een boeiend pad was ingeslagen. Heel belangrijk was daarbij dat de vernieuwde journalistiek het sturende, dikwijls zeer dominante objectiviteitsregime gaandeweg de rug toekeerde en duidelijk koos voor de eigen waarneming. Kerk en overheid hadden er grote moeite mee. Die bepaalden tóch liever zelf wat er wel of niet 'naar buiten' kon.

Een conflictsituatie, waarvan ik mij niet helemaal bewust was. Ik had de 'oude journalistiek' immers niet of onvoldoende gekend. De verschillen drongen dientengevolge niet bewust tot me door. Mijn dicht gepleisterde katholieke opvoeding en een aantal jaren seminarie waren daarvan ongetwijfeld een diepere oorzaak, zo zou ik later ontdekken.

Terugkijkend haatte ik die periode, maar kon er tegelijkertijd heel moeilijk van loskomen. De dictaten van het kerkelijk gezag, dat nog steeds grote invloed had, bleef ik slikken. Volgzaam als een mak schaap. Pas toen ik goed en wel besepte hoe de wereld van macht en controle echt in elkaar stak, zette ik er een vette streep door. De journalistiek en m'n huwelijk met een vrouw, die niet besmet was door het rijke Roomse leven, bleken een probaat medicijn.

SOLITAIRE BLOEM

Toen de vijftiger jaren op het punt stonden de overstap te wagen naar de beweerde heftigheid van een nieuw decennium was ik zodanig bezig met de slotfase van het gymnasium, dat mijn gezichtsveld niet verder reikte dan een regio die ten opzichte van overig Nederland een grote achterstand had in te halen. Behalve de snelle wederopbouw na de oorlog wees niets er echter op of men dat ook echt wel wilde.

In Zeeuws-Vlaanderen kabbelde alles gezapig voort, als een smalle beek in een ondoordringbaar bos. ‘Doe maar gewoon dan doe je gek genoeg’, bleef het adagium. Vlak, dom en saai. Voor de enige dynamiek zorgden de uitgestrekte landerijen met hun kleurrijke gewassen en wat boerenbedrijvigheid. Veel ander werk was er niet.

Wat moest je hier beginnen met een diploma middelbare school? Na de lagere school was voor ‘gewone’ mensen de keuze snel gemaakt. Of ambachtsschool of een simpel baantje op een belastingkantoor zonder vooruitzichten.

Ik was verliefd geworden op zondermeer het mooiste meisje van het lyceum. Als een solitaire bloem in een saai korenveld had ze mijn aandacht getrokken. Hetgeen in die dagen voldoende was om mijn leven wat kleur te geven en me verder niet overmatig druk te maken. De toekomst kon wachten. Zo voelden we dat trouwens allebei. Nu nog steeds koesteren we dierbare herinneringen. Aan de toneelrepetities voor de jaarlijkse

schooluitvoering bijvoorbeeld, het bedenken van een goed opstel of de talrijke fietsritten door het vlakke polderland. Lekker zoenen onderweg. Ons strandplezier. Het heeft allemaal te kort geduurd.

Na m'n eindexamen stond ik aan de lat om per direct onder de wapenen te moeten. Dat eerst maar eens zien te redden. Voorlopig hadden we het fijn samen en bleven we graag dicht bij elkaar. Zo dicht mogelijk. In onze intense verliefdheid, maar ook in de manier waarop we onze omgeving gadesloegen. Gelijkgestemd als we waren hadden we daar bepaald geen hoge pet van op. Wij gruwden van de lompe boersheid en het chagrijn op veel gezichten. Zij was nog maar kort in het 'landje-apart' en worstelde volop met het verwerken van een heftige cultuurschok nadat het gezin verhuisd was van Breda naar de uiterste zuidwesthoek van een landsdeel dat haar volkomen onbekend was. Ze had het ondergaan als een soort landing op Mars. Volkomen ongewild gelanceerd en neergeploft buiten de vertrouwde werkelijkheid van een stad als Breda, waar alles in beweging was en de vernieuwingen op velerlei gebied voor het oprapen lagen.

Nooit gedacht dat ik notabene daar nog eens m'n eerste stappen in de journalistiek zou zetten. Bij een echte krant. De schoolkrant, waar ik met plezier aan werkte, gaf mij het onbestemde gevoel dat er op deze aardbol misschien wel een mogelijkheid bestond om in deze richting een weg te vinden. Iets waar ik achter kon staan, plezier aan beleefde. Maar hoe? Je moest dat destijds allemaal maar zelf zien uit te vogelen. Mijn schoolvriendin

nog meer dan ik. Helemaal alleen. Het moet voor haar verschrikkelijk geweest zijn om zich omringd te weten door louter afzijdig onbehouwen, in een taal bovendien waar ze geen chocola van kon maken. Probeer op jonge leeftijd maar eens in een lomp reagerend milieu, waarin je als een vreemd soort trol wordt bekeken, zonder steun of een bepaalde sturing, ook niet van thuis, langs de nodige kuilen en klippen te navigeren en je dromen na te jagen. Dat kost ontzettend veel eenzaamheid en verdriet. Een rare tijd was het, waarvan de basis onmiskenbaar met meer te maken had dan alleen de voorbije oorlog.

Stompzinnigheid is toch vooral ook een kwestie van mentaliteit. Van povere levensmodus. Slecht geworteld en krom gegroeid. Ergens ontstaan en nooit veranderd. Die conclusie is ruim een halve eeuw later beslist op z'n plaats. Positief is in elk geval dat het ons niet zwakker heeft gemaakt maar juist sterk genoeg om het leven te leven en frustraties een plek te geven.

BEELD VAN ONNOZELHEID

Blijven wij daarmee dan wat de vijftiger jaren betreft onwillekeurig toch niet een beetje hangen in een beeld van onnozelheid in contrast met de zestiger jaren? Of heeft dat niets met elkaar te maken; moet dat veel ruimer gezien worden? In een andere verhouding wellicht en niet al te individueel? Vragen die zich niet gemakkelijk laten beantwoorden. Veel lezen en indrukken opdoen van andere tijdsbeelden helpt. Vooral als je er samen over kunt praten. Dat deden wij op school en nu, op veel latere leeftijd met een rugzak vol ervaringen, nog steeds. Iedere periode op dit ondermaanse heeft z'n specifieke kenmerken of moet ik zeggen brandmerken?

Landelijk gezien zijn de jaren vijftig zeker geen stille periode geweest. Zij misten alleen de hectiek van de tijd die erop volgde.

Dat is althans de opvatting van de bekende historicus en schrijver Doeko Fritz Jan Bosscher, emeritus hoogleraar eigentijdse geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen. In zijn beschouwing 'Nederland in de jaren zestig: een doolhofachtig cultuurlandschap' formuleert hij het als volgt.

“Vanuit de nerveuze jaren zestig bekeken kon door de contrastwerking de voorafgaande tijd niet anders dan als gezapig, saai en onnozel overkomen. Al beseft men tegenwoordig heel goed hoeveel meer er was tussen hemel en aarde dan vetkuif, plooirok en de mechaniek van de we-

deropbouw. Het misverstand van de jaren vijftig is tevens het misverstand van de jaren zestig. De hanen van de jaren zestig, nu op leeftijd, die dachten dat ze door te kraaien de zon hadden laten opgaan, zouden zich beter wat bescheidener opstellen. Hun 'finest hour' sloot veel organischer aan bij vroeger tijden dan zij wilden geloven. In de jaren vijftig vond, als we voorbij zien aan uiterlijkheden, minstens zoveel verandering plaats als in de jaren zestig. Dat geldt zeker niet in de laatste plaats voor de politieke cultuur. De rooms-rode samenwerking is dankzij de grote inzet van velen een langdurig succes geweest. Verder zijn in de jaren vijftig binnen totaal nieuwe sociaaleconomische verhoudingen, allerlei overlegstructuren opgebouwd. Voor de stabiliteit van staat en samenleving was dit waarschijnlijk het belangrijkste feit uit de geschiedenis van 1945 tot nu."

In de engte van de regio, waarin ik gedurende dit tijdvak mocht vertoeven, viel deze stap voorwaarts echter niet of ternauwernood waar te nemen. Al is het natuurlijk niet de bedoeling mijn persoonlijke herinnering uit een gevoel van teleurstelling te generaliseren.

PERSKAART LIGT KLAAR

Van intense vreugde sprong ik zowat een nog groter gat in de ozonlaag. Nee, het was geen aprilmop. Boven de brief stond duidelijk 5 april 1965, al was de beslissing al van de eerste. Voor een salaris van netto fl. 495,-- per maand plus perskaart was voor mij een stoel vrijgemaakt op de redactie van het toenmalige Dagblad De Stem, tegenwoordig BNdeStem, in Breda. Als leerling-journalist welteverstaan, maar met goede vooruitzichten als ik echt mijn best deed. Zelfs de functie van hoofdredacteur lag dan binnen bereik. Ik droomde die nacht een gelukzalige droom..

Eindelijk goed nieuws na een beklemmende periode van grote twijfel over m'n toekomst. Een beroeps-keuze-adviseur had mijn ouders op 25 juli 1961 -ik zat toen in de vijfde klas van het gymnasium- het volgende gerapporteerd:

“Johan is een keurige, innemende jongeman, met een innerlijke beschaving. Zijn optreden is goed gemanierd en hij toont zich tevens een prettige gesprekspartner. Zijn culturele en literaire belangstelling is goed, wat de aanwezigheid op de gymnasiumafdeling geheel rechtvaardigt. Zijn verbale aanleg is goed te noemen, maar een